

บทวิจัย

ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง

THE EFFECTS OF SEXUAL ABUSE PREVENTION PROGRAM FOR FEMALE TEENAGER AT RISK

ฐานดา เกียรติเกาะ * นฤมล เอี่ยมณีกุล **
สุนีย์ ละกำป็น *** อาภาพร เภาวัฒนา ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง อายุ 11-14 ปี จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 40 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 3 แผน ใช้เวลาฝึกอบรม 3 สัปดาห์และติดตามผลอีก 4 สัปดาห์ เป็นโปรแกรมที่ประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลกร่วมกับการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการกำหนดสถานการณ์จำลองและการใช้กระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย การบรรยาย การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้วัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงได้พัฒนาทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารและต่อรอง รวมถึงการมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Repeated measure ANOVA, Independent t-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการต่อรองและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง สามารถช่วยพัฒนาทักษะและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้

คำสำคัญ: การถูกล่วงละเมิดทางเพศ / การป้องกัน / วัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง

ผู้รับผิดชอบหลัก: นฤมล เอี่ยมณีกุล ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This quasi- experimental research is designed to study the effectiveness of a life skills development program for sexual abuse prevention for teenagers at risk in Middle school, Muang district, Nakhon Ratchasima provinc. The subjects of the study comprised of 80 female teenagers at risk, aged 11-14 year. Participants were divided into experimental and comparison group, of 40 subjects each. The experimental group was assigned three activities plans of sexual abuse prevention by applying the life skill concepts of WHO and participatory learning technique. The research procedure lasted 3 weeks with a 4 weeks follow – up period. Scenario and group process were organized by using lecture, brainstorming, group discussion, game, role play. in order to develop decision making skills, critical thinking skills, communication skills , negotiation skills to protect themselves from sexual abuse. The data analysis was done by descriptive analysis, and repeated measure ANOVA, Independent t-test, with the p-value at 0.05.

The study results revealed that after experiment and 4 week follow up , the experimental group had significantly higher scores of decision making skills, critical thinking skills, communication skills , negotiation skills, and sexual abuse prevention behavior, than prior to experimentation and higher than those of the comparison group (p-value < .001)

In conclusion, The effects of sexual abuse prevention program for female teenager at risk could develop skills and sexual abuse prevention behavior.

Keywords: Sexual Abuse / Prevention / Female Teenagers at Risk

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าในการพัฒนาประเทศ จึงเป็นบุคคลที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน 4 ประการที่เด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครอง ประกอบด้วย สิทธิในการมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย สิทธิในด้านพัฒนาการและสิทธิในการมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2533) และการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นสิทธิอันพึงได้รับตามข้อกำหนดดังกล่าว ซึ่งผลกระทบของปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กดังกล่าวรวมทั้งปัญหาการถูกทำร้ายและการใช้ความรุนแรง ก่อให้เกิดภาวะ

ค่าใช้จ่ายทางสังคมและสุขภาพ (The National Alliance to end sexual violence, 2011) สำหรับประเทศไทยจากการสำรวจข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลตำรวจสำนักงานตำรวจแห่งชาติปี พ.ศ.2554 พบเด็กอายุระหว่าง 10-18 ปีตกเป็นเหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.6 และผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นพ่อ/ พ่อเลี้ยง ญาติและบุคคลที่รู้จัก (ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2554) ในขณะที่ข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้กระทรวงสาธารณสุขระหว่างปี 2547-2553 พบว่า จำนวนเด็กและสตรีช่วงอายุ ระหว่าง 10-15 ปีถูกกระทำความรุนแรงมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น (ศูนย์พึ่งได้กระทรวงสาธารณสุข, 2553) และผลกระทบที่พบคือ การบาดเจ็บทาง

ร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ หวาดกลัว วิตกกังวล ขาดสมาธิ ย้ำคิดย้ำทำ ผันร้าย กลัว เกิดความรู้สึกเป็นตราบาป (อัมพล สุธัมพันธ์, 2536)

สำหรับสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศของจังหวัดนครราชสีมาพบว่า สถิติการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาระหว่าง 1 ต.ค. 2551 ถึง 30 ก.ย. 2553 พบว่า มีผู้เข้ามารับช่วยเหลือสาเหตุจากการถูกระทำความรุนแรงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสาเหตุจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นอันดับหนึ่ง ผู้ถูกระทำส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสืออยู่ โดยผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่เด็กรู้จักและคุ้นเคยมากที่สุด ได้แก่ พ่อ พ่อเลี้ยงและญาติ ปัจจัยที่ทำให้เด็กถูกระทำเกิดจากผู้กระทำใช้สารเสพติดหรือดื่มสุรา สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย ปัญหาจากสัมพันธภาพในครอบครัวและเด็กขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา, 2553)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในประเทศไทยพบว่า ได้มีการนำทักษะชีวิตทั่วไปขององค์การอนามัยโลกมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาพบว่าเป็นกลุ่มเด็กชั้นอนุบาล ชั้นประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น (กรรภิรมย์ นวพันธ์, 2544; สุขฤทัย สุธะนันทน์, 2545; จุฑานันท์ ก้อนแก้ว, 2550) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามกลุ่มเป้าหมายที่นำมาใช้ในการศึกษา พบว่ายังเป็นกลุ่มเป้าหมายทั่วไป ในขณะที่สถิติของการถูกล่วงละเมิดทางเพศในปัจจุบัน

พบว่า กลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 10-15 ปี เป็นกลุ่มมีแนวโน้มในการถูกล่วงละเมิดทางเพศสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มาจากครอบครัวแตกแยก มีบิดา/มารดาใหม่ หรือมีบิดาบุญธรรม หรือ มีบิดา/มารดาหรือสมาชิกภายในบ้านดื่มสุราและคนในครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันไม่มีห้องแยกเป็นสัดส่วน จึงนับได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 10-15 ปี และมีปัจจัยเสี่ยงดังกล่าว เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการปกป้องและเอาใจใส่เป็นพิเศษในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ทักษะชีวิตจำเพาะในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2003) มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในระดับปฐมภูมิ ให้กับวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง โดยเน้นทักษะในการป้องกันภัยทางเพศและการป้องกันในระดับบุคคล คือ ทักษะด้านการตัดสินใจ (Decision making skills) ทักษะด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking skills) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication skills) และทักษะด้านการต่อรอง (Negotiation skills) ร่วมกับการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งการพัฒนาทักษะชีวิตจำเพาะมีความจำเป็นสำหรับวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่ยังมีความอ่อนวัยและอ่อนด้อยด้านประสบการณ์หรือการประเมินเหตุการณ์เสี่ยง ความไม่รู้เท่าทัน ความไว้วางใจและคุ้นเคยกับผู้กระทำ การไม่ได้รับการสอนด้านทักษะให้ดูแลตนเองหรือการสอนให้รู้เท่าทันผู้ใหญ่ อาจทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง ถูกล่อลวงได้ง่าย ซึ่งทักษะชีวิตในการป้องกันภัยทางเพศ เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ เหตุการณ์ สามารถรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การคิดพิจารณาข้อดี ข้อเสียก่อน

การตัดสินใจแก้ปัญหา รวมไปถึงความสามารถในการสื่อสารการใช้คำพูดเพื่อประนีประนอมและหาข้อตกลงในสถานการณ์เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งการพัฒนาทักษะชีวิตจำเพาะในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะสามารถช่วยลดอุบัติการณ์และป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงได้

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อเปรียบเทียบ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรองและพฤติกรรมป้องกันการตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ของวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองหลังการทดลองและระยะติดตามผล

2. เพื่อเปรียบเทียบ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง และพฤติกรรมป้องกันการตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

โปรแกรมการพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง

เน้นการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ประกอบด้วย ประสบการณ์เดิม การสะท้อนคิด/อภิปราย ความคิดรวบยอดการทดลอง /ประยุกต์แนวคิด ในการพัฒนาทักษะชีวิต

- ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์เสี่ยงการแยกสัมผัสดี และไม่ดีโดยการสะท้อนคิด/อภิปรายและความคิดรวบยอดด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่ม
- ทักษะการตัดสินใจ เพื่อให้นักเรียนสามารถพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยใช้ประสบการณ์เดิมและความคิดรวบยอด ด้วยวิธีการระดมสมอง
- ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะระบุและหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงได้ โดยใช้ความคิดรวบยอด และการทดลองประยุกต์แนวคิด ด้วยวิธีการเล่นเกมและการแสดงบทบาทสมมติ

จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ของวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง ระหว่าง กลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลองหลังการทดลองและระยะติดตามผล

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการทดลอง วัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง และพฤติกรรมป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม

2. หลังการทดลอง วัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง และพฤติกรรมป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สูงกว่าสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปรตาม

- ทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ด้าน
 - ทักษะการตัดสินใจ
 - ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง
- พฤติกรรมป้องกันการตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

โปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลก ร่วมกับการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วยประสบการณ์เดิม การสะท้อนคิด/อภิปราย ความคิดรวบยอด การทดลอง /ประยุกต์แนวคิด มาออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ผักผ่อนทักษะการเรียนรู้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงในการเผชิญกับชีวิตจริง มีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) โดยนำแนวคิดทักษะชีวิตจำเพาะขององค์การอนามัยโลก มาประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง และ กลุ่มเปรียบเทียบ รวบรวมข้อมูลตัวแปรโดยใช้แบบสอบถาม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลทั้งสองกลุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเทศบาล สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนคร นครราชสีมา สุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลากเลือกโรงเรียนเพื่อทำการวิจัย จากจำนวนทั้งหมด 6 โรงเรียน โรงเรียนที่จับฉลากได้คือ โรงเรียนเทศบาล ก. และโรงเรียนเทศบาล ข. สุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยสุ่มได้โรงเรียนเทศบาล ก. เป็นกลุ่ม

ทดลอง โรงเรียนเทศบาล ข. เป็นกลุ่มเปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเข้า คือวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการคัดกรองด้วยแบบคัดกรองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยมีความเสี่ยงอย่างน้อย 1 ข้อคือ มีครอบครัวแตกแยก มีบิดา/มารดาใหม่ หรือมีบิดาบุญธรรมอาศัยอยู่กับญาติ มีบิดาหรือมารดาหรือสมาชิกภายในบ้านดื่มสุราและคนในครอบครัวอาศัยอยู่รวมกันไม่มีห้องแยกเป็นสัดส่วน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Glass (1996) กำหนดค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of analysis) เท่ากับ .80 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 และค่าอิทธิพล (effect size) = .80 ได้ตัวอย่างกลุ่มละ 32 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจึงเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 25 ได้ตัวอย่างกลุ่มละ 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปทางด้านคุณลักษณะประชากร ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ ได้แก่ อายุ ลักษณะที่พักอาศัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา พฤติกรรมการดื่มสุราของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ประสิทธิภาพการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบวัดทักษะการตัดสินใจในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ประกอบด้วย เนื้อหาที่เป็นสถานการณ์จำลอง (Scenario) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาตัดสินใจหาทางเลือกในการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงและสามารถรับรู้โอกาสเสี่ยง วิเคราะห์ความเสี่ยง ลักษณะคำถามเป็นแบบเติมคำ จำนวน 5 ข้อ มีวิธีการให้คะแนนคือ ตอบถูกให้ คะแนน 1 คะแนน ตอบผิดให้คะแนน 0 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น Kuder- Richardson (KR-20) ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .75

ส่วนที่ 3 แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เนื้อหาที่เป็นสถานการณ์จำลอง (Scenario) โดยให้ผู้ตอบวิเคราะห์เหตุการณ์ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 11 ข้อ กำหนดให้ตัวเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ข้อ ตอบถูกให้คะแนน 1 คะแนน ตอบผิดให้คะแนน 0 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น Kuder- Richardson (KR-20) ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .75

ส่วนที่ 4 แบบวัดทักษะการสื่อสารและการต่อรองต่อการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เนื้อหาที่เป็นสถานการณ์จำลอง (Scenario) โดยให้ผู้ตอบสื่อสารความต้องการของตนเองเช่น การปฏิเสธเมื่อถูกขอให้มีการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวกับทางเพศ ความสามารถในการใช้คำพูดในการแสดงความคิดเห็นการใช้วิธีการประนีประนอมและหาข้อตกลงเพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาทางออกจากบุคคลและสถานการณ์เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 15 ข้อ กำหนดให้ตัวเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ข้อโดยตอบถูกให้คะแนน 1 คะแนน ตอบผิดให้คะแนน 0 คะแนนและแบบคำถามถูก ผิด ค่าความเชื่อมั่น Kuder-Richardson (KR-20) ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .86

ส่วนที่ 5 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การแสดงออกและการปฏิบัติตนในการป้องกันตนเองเพื่อลดโอกาสเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งการสัมผัสร่างกาย และไม่สัมผัสร่างกาย ลักษณะคำถาม เป็นมาตราประมาณค่ากำหนดจำนวน 20 ข้อ ให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 3 ตัวเลือก ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ไม่เคยปฏิบัติเลย โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อคำถามที่สร้างขึ้นมีลักษณะข้อความที่เป็นบวกและลบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความด้านบวก ปฏิบัติเป็นประจำ ให้คะแนน 3 ปฏิบัติบางครั้งให้คะแนน 2 ไม่ปฏิบัติเลย ให้ 1 ข้อความด้านลบ ปฏิบัติเป็นประจำให้คะแนน 0 ปฏิบัติบางครั้งให้คะแนน 1 ไม่ปฏิบัติเลย ให้ 3 ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาคอนบาส (Cronbach' Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีค่าเท่ากับ .70

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง
ได้แก่โปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการต่อรอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านประสบการณ์เดิม การสะท้อน/อภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลอง/ประยุกต์ใช้ เน้นการใช้กลวิธี การระดมสมอง การอภิปราย การเล่นเกมบทบาทสมมติ การวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง กิจกรรมดำเนินการในช่วงโมงสั้นทบทวนการคือทุกวันศุกร์เวลา 14.00 น.-16.00 น. ทั้งหมด 3 ครั้ง สัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมงและการติดตามผล ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์

การดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเตรียมการ** เมื่อได้รับอนุมัติจาก คณะกรรมการการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยใน มนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (หนังสืออนุมัติเลขที่ MUPH 2012-185) ได้ทำ หนังสือถึงเทศมนตรีเทศบาลนคร นครราชสีมา เพื่อ ขอความอนุเคราะห์ในการเข้าทำการวิจัย ใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร นครราชสีมา

2. **ขั้นก่อนการทดลอง** ผู้วิจัยชี้แจงโครงการ วิจัยและขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการ โรงเรียน และเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ช่วยวิจัย จากศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง 1 เตรียมสถานที่และ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม ผู้วิจัย ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยกับกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบและให้ผู้ปกครองของวัยรุ่น อนุญาตให้กลุ่มเสี่ยงที่ยินดีสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ลง นามในแบบฟอร์ม “เอกสารยินยอมโดยได้รับการ บอกกล่าวและเต็มใจ” (Informed Consent Form)

3. **ขั้นดำเนินการ** ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งหมด 7 สัปดาห์ ดำเนินการจัด กิจกรรม 3 ครั้ง ใช้เวลาทั้งหมด 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนกิจกรรม 3 แผน โดยแผนการจัดกิจกรรม ใน *สัปดาห์ที่ 1* เป็นแผนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจักษณ์ญาณ กิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถคิดวิเคราะห์และ ประเมินสถานการณ์เสี่ยงรอบตัวและสามารถการ หลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงเพื่อป้องกันตนเอง จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้กระบวนการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยเน้นการใช้กระบวนการ กลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดและมีการ อภิปรายร่วมกัน สื่อการสอนใช้ภาพข่าวจาก หนังสือพิมพ์และการแสดงละครสั้นของผู้วิจัย ซึ่ง เน้นหาเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์และสามารถแยกแยะ

สัมผัสดีและไม่ดี *สัปดาห์ที่ 2* แผนการพัฒนาทักษะ การตัดสินใจ กิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาทักษะในการตัดสินใจเพื่อป้องกันตนเอง จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยการใช้วิเคราะห์ ผลดีผลเสียของทางเลือกและการตัดสินใจเลือกวิธีที่ เหมาะสมเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงต่อการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม กิจกรรม เริ่มจากการฝึกให้นักเรียน วิเคราะห์และอภิปรายจากสถานการณ์เรื่อง “การ ตัดสินใจของอ้ม” และชีวิตของฟาง ซึ่งเป็นเรื่อง เกี่ยวกับสถานการณ์ที่ต้องใช้การตัดสินใจ เพื่อ หลีกเลี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยให้ สมาชิกแบ่งกลุ่มและใช้วิธีการระดมสมอง (Brainstorm) *สัปดาห์ที่ 3* แผนการพัฒนาทักษะการสื่อสารและ การต่อรอง กิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะ ด้านการสื่อสารและการต่อรอง เพื่อหลีกเลี่ยงจาก สถานการณ์เสี่ยงและการขอความช่วยเหลือเพื่อ ป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กิจกรรมพัฒนา ทักษะการสื่อสารและต่อรอง ประไปด้วยการเล่นเกมและใช้บทบาทสมมติ (role play) ตาม สถานการณ์ที่กำหนดให้เพื่อให้นักเรียนได้นำ ความคิดรวบยอด มาประยุกต์และทดลองใช้ในการ สื่อสารและต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ จะได้รับ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดแบบมี โครงสร้าง ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วย ตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูล 3 ครั้งคือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและในระยะติดตามผล ด้วย แบบสอบถามชุดเดิมมีผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลเพียงคน เดียว ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการส่งโครงการวิจัยเพื่อขอคำรับรองจาก

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ก่อนการทดลอง ผู้ดำเนินการขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการ การวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมในการวิจัย ครั้งนี้ รวมทั้งการอธิบายการรักษาความลับของผู้ให้ ข้อมูลรวมไปถึงทำลายทิ้งของข้อมูลเมื่อสิ้นสุด โครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ เปรียบเทียบด้านคุณลักษณะ ประชากรด้วย t-test และ Chi-square และ เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ด้าน ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการต่อรองและพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตาม ผล ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยใช้ Repeated measure ANOVA ในการทดสอบ ทำ การทดสอบรายคู่ด้วย Pairwise Comparisons เมื่อ พบคะแนนเฉลี่ยของทักษะการตัดสินใจ ทักษะการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารและการ ต่อรอง และพฤติกรรมในการป้องกันตนเอง ในระยะ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตาม ผล ของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน ในแต่ละ ช่วงเวลาของการทดลอง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลคุณลักษณะประชากรพบว่า โดย นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ มีอายุ อยู่ระหว่าง 12-14 ปี อายุเฉลี่ย 13.5 ปี สถานภาพ ของครอบครัวของนักเรียนหญิงกลุ่มทดลองและ

กลุ่มเปรียบเทียบพบว่าส่วนใหญ่ บิดามารดาอยู่ ร่วมกัน (ร้อยละ 77.5 และ 72.5 ตามลำดับ) ทั้งสอง กลุ่มมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มรสุมราทุก ครอบครัว (ร้อยละ 100) ความถี่ของการดื่มสุราใน กลุ่มทดลองพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.5 ดื่ม 1-2 วันต่อสัปดาห์ เช่นเดียวกับกลุ่มเปรียบเทียบที่พบว่า ร้อยละ 35 ดื่ม 1-2 วันต่อสัปดาห์ สัมพันธ์ภาพใน ครอบครัวทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีความขัดแย้งและใช้กำลังในการแก้ปัญหา (ร้อยละ 37.5 และ 36.3 ตามลำดับ) ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีห้องนอน เป็นส่วนตัวและนอนรวมกับญาติ (ร้อยละ 85 และ 90 ตามลำดับ) สำหรับประสบการณ์การถูกล่วง ละเมิดทางเพศ ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่ม เปรียบเทียบ พบว่าเคยถูกคนรู้จักเล่าเรื่องลามกให้ ฟังและถูกแตะโลมด้วยคำพูด (ร้อยละ 27.5 และ ร้อยละ 20 ตามลำดับ)

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยตัวแปรที่ ศึกษา ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะ ติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า

ก่อนการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่ม เปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยตัวแปรที่ศึกษาไม่ แตกต่างกัน

หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนน เฉลี่ยตัวแปรที่ศึกษาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001

ระยะติดตามผล พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนน เฉลี่ยตัวแปรที่ศึกษาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรองและพฤติกรรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		t-test	p-value
	(n=40)		(n=40)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ทักษะการตัดสินใจ						
ก่อนทดลอง	2.20	1.52	.35	1.40	.458	.648
หลังทดลอง	4.20	.88	2.20	1.30	8.029	< .001
ติดตามผล	4.27	.75	2.33	1.38	7.830	< .001
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ						
ก่อนทดลอง	6.53	2.18	6.38	2.23	.303	.762
หลังทดลอง	9.63	.97	6.30	2.10	9.067	< .001
ติดตามผล	10.43	1.21	6.28	2.06	10.958	< .001
ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง						
ก่อนทดลอง	8.28	1.37	8.13	2.37	.345	.731
หลังทดลอง	12.73	1.03	7.95	2.14	12.66	< .001
ติดตามผล	12.70	.96	7.73	1.55	17.20	< .001
พฤติกรรมการป้องกันตนเอง						
ก่อนทดลอง	43.70	4.38	44.20	4.87	.48	.631
หลังทดลอง	48.20	5.53	43.88	4.64	3.78	< .001
ติดตามผล	50.68	4.21	43.83	4.57	6.96	<.001

3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยภายในกลุ่ม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรอง และพฤติกรรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หลังการทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = <.001$) ในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าหลังทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = <.001$) แต่

พบว่าคะแนนเฉลี่ย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรองและพฤติกรรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ระยะติดตามผลและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน ขณะที่ภายในกลุ่มเปรียบเทียบพบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและการต่อรองและพฤติกรรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง ระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน.

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่าภายหลังการทดลองและในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดจากวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่ผู้วิจัยนำแนวคิดมาจากทักษะชีวิตในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2003) และได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ ขั้นประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลองและประยุกต์แนวคิด มาใช้ในการการจัดกิจกรรมโดยเน้นในขั้นของการสะท้อนคิดและอภิปรายร่วมกับขั้นความคิดรวบยอด การจัดกิจกรรมได้นำเทคนิคการระดมสมอง (Brainstorm) มาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้นักเรียนสามารถคิดไตร่ตรองวิเคราะห์เหตุการณ์หรือประเมินสถานการณ์เสี่ยง สามารถหลีกเลี่ยงจากการเผชิญสถานการณ์เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และสามารถวิเคราะห์แยกแยะสัมผัสที่ดีและไม่ดี ได้อย่างถูกต้อง ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับสุขฤทัย

สุยะนันท์ (2545) และ Wurtele et al. (1986) ที่พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการอบรมทักษะชีวิตกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยกิจกรรมเน้นการสร้างทักษะ การวิเคราะห์สถานการณ์เสี่ยง การแยกแยะสัมผัสที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศ ภายหลังการทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ทักษะการตัดสินใจในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่าภายหลังการทดลอง และในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการตัดสินใจในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดจากวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ผู้วิจัยนำแนวคิดมาจากทักษะชีวิตในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2003) และได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ ขั้นประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลองและประยุกต์แนวคิดมาใช้ในการจัดกิจกรรมเน้นในขั้นของประสบการณ์เดิมและความคิดรวบยอด โดยการนำเทคนิคการระดมสมอง (Brainstorm) มาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองเกิดความคิดรวบยอด เกิดความรู้ (Knowledge) และเข้าใจในวิธีคิดอย่างมีเหตุผล พัฒนาทักษะการ

ตัดสินใจจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ซึ่งผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดของโคลบ์ (Kolb, 1994 อ้างถึงใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคล ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและด้านทักษะ สอดคล้องกับการศึกษาของรัตนา ดอกแก้ว (2539) และ Hazzard, Webb, Kleemeier, Angert, & Pohl, (1991). ที่พบว่า นักเรียนที่ผ่านกระบวนการฝึกทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ จากวิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้จากปัญหา ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติด้วยตนเองที่ดีกว่า ก่อนได้รับการฝึกและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$)

3. ทักษะการสื่อสารและการต่อรองในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า ภายหลังการทดลองและในระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการสื่อสารและการต่อรองในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงเกิดจากวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2003) และได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ ขั้นประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลองและประยุกต์แนวคิดมาใช้ในการจัดกิจกรรมโดยเน้นในขั้นของความคิดรวบยอดและขั้นทดลองประยุกต์แนวคิด ใช้เทคนิคการแสดง

บทบาทสมมติ (Role play) มาเป็นกลยุทธ์ในการสอน ซึ่งการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1-3 (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544) โดยให้นักเรียนทดลองประยุกต์แนวคิดด้วยการแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ร่วมกับการใช้วิธีการระดมสมอง (Brainstorm) ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการต่อรองในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มสูงขึ้น ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับ นรลักษณ์ เอื้อกิจ (2541) และ Leclerc, Wortley, & Smallbone, (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการป้องกันตนเองต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการฝึกทักษะชีวิตกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่กระทำความผิด ผ่านวิธีการแสดงบทบาทสมมติ พบว่า วิธีการป้องกันตนเองโดยการสื่อสารด้วยคำพูดเพื่อการปฏิเสธหรือการต่อรอง มีผลในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

4. พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า ภายหลังการทดลองและในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$) และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$) อธิบายได้ว่า โปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและทักษะการต่อรอง ซึ่งเป็นทักษะจำเพาะในการป้องกันภัยทางเพศขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2003) โดยออกแบบกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งมี

4 องค์ประกอบ คือ ชั้นประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลองและประยุกต์แนวคิดและเน้นขั้นตอนที่สำคัญในแต่ละกิจกรรมที่พัฒนาทักษะทำให้วัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ดี ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับ นรลักษณ์ เอื้อกิจ (2541) จุฑานันท์ ก้อนแก้ว (2550) และ Telljohann, Everett, & Price (2000) ที่ศึกษาผลของการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์และการถูกคุกคามทางเพศของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการใช้เทคนิคการระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การเล่นเกมและการแสดงบทบาทสมมติ พบว่า ภายหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศของกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษา ควรมีการจัดโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้กับนักเรียนวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยง โดยบูรณาการร่วมกับการสอนทักษะชีวิตโดยทั่วไป
2. สถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมและป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศในเด็ก เช่น การจัดชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน หรือ การสร้างแกนนำกลุ่มเพื่อน เป็นต้น
3. สถานศึกษา ควรจัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ทักษะคิด เกี่ยวกับการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้กับบุคลากรในโรงเรียน เช่น ครู

พยาบาลอนามัยโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้กับนักเรียนวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงในครั้งต่อไป ควรมีกิจกรรมหรือใบงานเป็นการบ้านหลังการสอน ให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้การทบทวนเนื้อหา เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้นำทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและเป็นการพัฒนาให้โปรแกรมเข้มข้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
2. ในการวัดผล ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ควรมีการทดสอบแบบคู่ขนาน โดยการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ในแบบสอบถาม เพื่อป้องกันการจำสถานการณ์เดิมที่นักเรียนทราบคำตอบแล้ว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครจังหวัดนครราชสีมา ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณาจารย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *คู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วงศ์มกลโปรดักชั่น จำกัด
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2540). *คู่มือผู้บริหารทักษะชีวิตในโรงเรียน: ทิศทางการพัฒนาด้านสุขภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข

กรรณิรมย์ นวพันธ์. (2541). *การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันตนเองจากการถูกล่วงเกินทางเพศในวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

จุฑานันท์ ก้อนแก้ว. (2550). *การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตในการป้องกันการถูกคุกคามทางเพศ สำหรับนักเรียนช่วง ชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านร่องน้ำ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการส่งเสริมสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:บริษัท ส.เอเซียเพรส(1989) จำกัด.

เทพ สงวนกิตติพันธุ์. (2545). *ทักษะชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

นรลักษณ์ เอื้อกิจ. (2541). *ประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรม การป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เอกพยาบาลสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญใจ ศรีสถิตยน์รากุล. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการพยาบาล*. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไออินเตอร์มีเดีย

รัตนา ดอกแก้ว. (2539). *ผลของการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

วุฒิพงศ์ ลิ้มบัวโรจน์. (2550). *เอกสารทักษะชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *ข้อมูลการให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรงของศูนย์พึ่งได้*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา. (2554). *ข้อมูลการให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรงของศูนย์พึ่งได้*. นครราชสีมา: ม.ป.พ.

ศูนย์พึ่งได้กระทรวงสาธารณสุข. (2553). *การให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรงของศูนย์พึ่งได้*. เข้าถึงเมื่อ 26 ธันวาคม 2554, จาก http://www.moph.go.th/ops/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=46722

สิรินทร์ ศรประสิทธิ์. (2545). *ทักษะทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันการล่วงเกินทางเพศ ของนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกจิตวิทยาชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิริพร ตั้งชัยวัฒนา. (2545). *ปัจจัยทางด้านครอบครัวที่ก่อให้เกิดการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อ เด็กหญิงโดย สมาชิกในครอบครัว*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุกฤษฎี สุขะนนท์. (2546). ผลของการอบรมการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อความรู้และความตั้งใจมีพฤติกรรมป้องกันตนเองในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอก จิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิทย์ จิตรภักดีดินทร์. (2550). การล่วงละเมิดทางเพศในอำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา. *เวชสารโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา*, 32 (1), 56-64.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2551). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2533). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2555, จาก <http://www.nhrc.or.th/2012/wb/th/>
- อัญชลี ภูมิจันทิก. (2548). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนแห่งหนึ่งจังหวัด นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัมพล สุอัมพันธ์. (2536). ความผิดปกติทางจิตใจภายหลังอันตราย. ใน : ตำราจิตเวชศาสตร์ สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) เกษม ดันติผลาชีวะ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรอนงค์ ชูชัยวัฒนา. (2539). ความสามารถของเด็กวัยเรียนในการเรียนการสอนวิธีป้องกันตนเองจากการล่วงเกินทางเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2535). การทารุณเด็กทางเพศ : รายงานผู้ป่วย 16 ราย. *จุฬาลงกรณ์เวชสาร*, 36 (8) , 583-591.
- Glass, G.V. & Hopkins, K. (1996). *Statistical methods in education and psychology* (Vol. A Simon and Schuster Company). United States.
- Hazzard, A. (1993). Psychoeducational groups to teach children sexual abuse prevention skills. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 3(1), 13-23.
- Hazzard, A., Webb, C., Kleemeier, C., Angert, L., Pohl, J. (1991). Child sexual abuse prevention evaluation and one year follow up. *Child Abuse Neglect*, 15(2), 123-138.
- Leclerc, B., Wortley, R., & Smallbone, S. (2010). Victim resistance in child sexual abuse: a look into the efficacy of self – protection strategies based on the offender’s experience. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(9), 1868-1883.

- National Alliance to End Sexual Violence. (2011). *Violence Against Women Act*. Retrieved October 12, 2011, from <http://endsexualviolence.org/legislation-we-follow/violence-against-women-act>.
- National Center for Injury Prevention and Control of the Centers for Disease Control and Prevention. (2004). *Sexual Violence Prevention : Beginning the Dialogue*. Retrieved October 12, 2011, from <http://www.cdc.gov/injury>..
- Klatthong, S. (2006). Program Development On Prevention Skills Against Sexual Assault Among School Aged Children In Maung District Uttaradit Province. The Degree Of Master of Science (Public Health), Mahidol University.
- Telljohann, S.K., Everett, S.A., & Price, J.H. (2000). Evaluation of a third grade sexual abuse curriculum. *J Sch Health* ,67,149-156.
- The National Alliance To End Sexual Violence. (2003). *Rape Prevention & Education Program (RPE)*. Retrieved July25,2011,from <http://www.nsvrc.org/publications/rape-prevention-and-education-pro-rap-factsheet>.
- Tutty, I.M .(1994). Development issues in young children learning of sexual abuse prevention concepts. *Child Abuse Neglect*, 18 (2), 179-192.
- World Health Organization. (1994). *Life skill education for children and adolescent in school*. Geneva. Switzerland.
- World Health Organization. (2003). *Information Series on School Health. Skills for Health*. Retrieved October12, 2011,from http://www.who.int/school_youth_health/media/en/sch-skills4health_03_pdf.
- Wurtele, S.K., Saslawsky, A., Miller, C., Marrs, S., Britcher, R., & Jerry, C. (1986). Teaching personal safety skills for potential prevention of sexual abuse : A comparison of treatment. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 54 (5), 688-692.
- Wurtele, S.K. (1991). School base sexual abuse prevention program: A review. *Child abuse and Neglect*, 11(4), 483-495.